

Napisi na čebelnjakih

Ljudmila Bokal

milka.bokal@gmail.com

Čebelnjaki so poleg kozolcev eno prepoznavnejših znamenj slovenske kulturne krajine. V hišicah so nameščeni čebelji panji, njihova hramba je njen glavni namen. A poleg tega čebelnjaki izkazujejo tudi človekovo nagnjenje k lepemu. V mislih imamo krašenje čebelnjakov, pa naj bo to s panjskimi končnicami ali z lesenimi opaži. A tokratni namen sestavka ni opisovati čebelnjakov z estetskega ali arhitekturnega stališča. Obstaja še ena možnost, ki je povezana z zunanostjo čebelnjakov. Pozornost bo namenjena drobnim besedilcem na čebelnjakih, napisom, ki se pojavljajo na njih. Tudi z njimi je slovenski človek čebelam izkazoval naklonjenost.

Napisi so kratki, pomen besed je stvaren, navezuje se na vsakdanje življenjsko okolje. Ni naključje, da tudi napisi na čebelnjakih poudarjajo čebeljo delavnost: »Tle se špegajte lenuhi / pri tej mali marni muhi.« Beseda *maren* po vsej verjetnosti zahteva pojasnilo. V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je označena s kvalifikatorjem starinsko. Njen pomen pa se izkazuje s sodobnima sopomenkama *delaven, marljiv*. Med zgledom rabe pa je navedena prav besedna zveza: *marna čebela*, kar pomeni, da je bil v gradivu slovarja pridevek *maren* v zvezi s čebelami zelo pogost.

A dopolnimo čebeljo pridnost še z drugimi motivi. Napise pogosto preveva čustvena podlaga, ki se pretoči v ljubezenske vsebine. Lahko se kaže kot neuslišana ljubezen. Tak je naslednji napis: »Če se razpoči srce od ljubezni, / vosek raztali in vanj ga pogrezni.« Rešitev pri čebelarjih je blizu, učinek pa je nepredvidljiv. Mogoče k ugodni rešitvi v vosek potopljenega srca pripomore kapljica rujnega; verzi povedo, da ta ni tuj čebelam: »Tudi vino dehti in opojno žari, ko cvete, še čebeli dobro stori.« Ali je to res? Odgovor bi vedeli izkušeni čebelarji. Žlahtni kapljici pogosto rečemo »sladko vince«, a s takim pridevkom se označuje tudi medica: »Presladka je, fant moj, tvoja medica, nič manj prikupljiva tvoja so lica.« A ob privlačni fantovski podobi se v dekletih sproži tudi bister, trezen pogled na tovrstno lepoto: »Visoka in čista čebele je pot, a tvoja, moj fantič, je redko brez zmot.« Stopnjevanje preudarne presoje pa se lahko izteče celo v pretnjo, v napoved obračuna, pri čemer naj bi ženski svet pri fantih vzbujal strah: »Šest čebel na eden cvet – fant moj, boj se nas deklet.« Zadnji napis govori iz ženskih ust, zato še toliko bolj pritegne. A če upoštevamo, kar piše v virih, da je bil objavljen v *Slovenskem čebelarju* že daljnega

leta 1925, se sproži celo vprašanje o močni ženski naravi, da ne rečemo skoraj o tovrstni enakopravnosti. A fantje ne ostanejo dolžni. Takoj se postavijo v bran: »Tvoja dota: poln ulnjak, moja: pest in fant krepak.« V to, da lahko pest vzbuja zelo različne, celo nasprotujoče si prisposodbe, se ne gre poglobljati. Kar verjemimo, da je mišljena nežnemu spolu zaščitniška telesna moč. A ta ni lastna samo moškemu svetu. Tudi v čebeljem se stavi na odločno silo. To so troti, njim velja ta napis: »Štirje troti plešejo, štirje trobentajo, / matico ven vlečejo, od zadaj jo *bencajo*.« Glagola *bencati* v taki obliki ni v Slovarju slovenskega knjižnega jezika, sprejet je pa z dvojnico *becati*. Živost te besede potrjujejo viri v okolici Kranjske Gore. Predvidevamo, da troti prav nežno ne delajo s svojo »boljšo polovico«. To dokazuje pomen v omenjenem slovarju. Gre za pravo pravcato brcanje.

Končajmo razplet zapisa o drobnih čebelarjih verzih, ki jih lahko uporabimo za napise na čebelnjakih, z napisom, ki sega v kulinariko. To je umetnost nad umetnostjo. Lačen človek ne bo snoval umetniških stvaritev, najprej bo poiskal kaj za pod zob. Tak je napis: »Čebela medena, zlata potica.« Potica je tako kot kozolci in naše čebelarstvo slovenska posebnost, a v omenjenem pomenu jo lahko razumemo kot vseobsegajoče bogastvo, saj ji pritiče pridevek *zlat*. Ob tem pa drobna pripomba, da naše čebelarstvo čaka presojo za vpis v svetovno nesnovno dediščino človeštva pri Unescu (Organizacija združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo). Peka potice pa je tudi vpisana v register tradicionalnih slovenskih posebnosti.

Omenjeni napisi so duhoviti, hudomušni, a med njimi se najdejo tudi razmišljujoči, celo malce otožnosti z mislijo o prehitrem teku časov bi pripisali naslednjemu: »Prehitro nam mine pomlad in poletje, / prehitro osuje mladosti se cvetje, marljivosti, pridnosti učite se od nas, da mil počitek čakal bo vas.«

Napisi pritegnejo, mogoče pa je med njimi tak, ki bo kmalu krasil kakšen slovenski čebelnjak. 🍯

Vira:

Gorazd Makarovič (1970), Slovenske panjske končnice.

Mladinska knjiga.

Marija Stanonik (2018), Čebela na cvetu in v svetu.

Slovenska matica, str. 110–111.

Foto: arhiv ČD Škofja Loka